

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ІНСТИТУТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

**КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
І ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора
з навчальної роботи
Інституту міжнародних відносин

_____ **І.О. Мінгазутдінов**

«___» _____ 20__ року

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**РАДА ЄВРОПИ В ІНТЕГРАЦІЙНИХ ТА
ДЕМОКРАТИЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ**

для студентів

галузі знань **0302** міжнародні відносини

напряму підготовки **6.030201** – міжнародні відносини

кластеру **міжнародні організації і дипломатична служба**

Розробник: к.і.н., доц. Т.І.Шинкаренко

Обговорено та рекомендовано до видання Науково-методичною радою Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протокол від «____» _____ 20__ року №____

Голова науково-методичної ради _____
(підпис)

(_____
(прізвище та ініціали)

«____» _____ 20__ року

© Шинкаренко°Т.І., 2013 рік

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни за вибором студентів «Рада Європи в інтеграційних і демократизаційних процесах» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань 0302 міжнародні відносини, напряму підготовки 6.030201 – міжнародні відносини, кластеру "міжнародні організації і дипломатична служба".

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Рада Європи в інтеграційних і демократизаційних процесах» є процес становлення інституційної і політико-правової системи Ради Європи, інструменти і механізми її діяльності в контексті європейських інтеграційних і демократизаційних процесів.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна «Рада Європи в інтеграційних і демократизаційних процесах» базується на нормативній дисципліні «Міжнародні організації» і є однією з базових для дисциплін «Україна в міжнародних організаціях», «Європейський Союз в міжнародних відносинах», «Міжнародні організації і глобальні проблеми сучасності», «Актуальні проблеми теорії та практики міжнародних організацій», «Багатостороння дипломатія та механізми регулювання сучасних міжнародних відносин», «Великі держави в міжнародних організаціях».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Основи діяльності Ради Європи.
2. Захист прав людини як провідний напрям діяльності Ради Європи.
3. Основні напрями діяльності Ради Європи.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою дисципліни є ознайомлення з історією заснування і розвитку Ради Європи, її організаційною структурою і політико-правовою системою, механізмами політичного та юридичного моніторингу, інструментами та напрями діяльності, зокрема у сферах захисту прав людини, демократії та формування загальноєвропейського інтеграційного простору, особливостями і формами співпраці Ради Європи з іншими міжнародними організаціями, державами-членами, неурядовим сектором; продовження формування вмінь та навичок роботи студентів із політичними та нормативно-правовими документами міжнародних організацій.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Рада Європи в інтеграційних і демократизаційних процесах» є підготовка фахівців, здатних виконувати кваліфіковану аналітичну, організаційну, дослідницьку роботу у сфері багатосторонньої дипломатії, зокрема в галузі міжнародної цивільної служби.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- причини і передумови заснування, а також зміст основних етапів становлення Ради Європи;
- принципи, цілі і сфери діяльності Ради Європи;
- структуру та механізми функціонування інституційної системи Ради Європи;
- особливості політико-правової системи РЄ, ключових міжнародно-договірних документів, на яких базуються ідеологія і практична діяльність Організації;
- механізми міжнародного судового та несудового захисту індивідуальних та колективних прав людини у рамках Організації;
- особливостей механізмів юридичного і політичного моніторингу, що застосовуються Організацією для контролю за дотриманням державами-членами Ради Європи своїх обов'язків та зобов'язань;
- особливостей та механізмів взаємодії України з Радою Європи, пріоритетів діяльності України в РЄ, основних здобутків і проблем у цій сфері;
- механізмів і сфер співпраці Ради Європи з універсальними й регіональними міжнародними організаціями.

вміти:

- працювати з текстами міжнародно-договірних і політичних документів РЄ; аналізувати їх;
- здійснювати порівняльний аналіз політики держав-членів в Раді Європи, зокрема України;
- визначати значення і проблеми членства України в Раді Європи;
- розробляти схеми, таблиці, діаграми з євроінтеграційної проблематики;
- працювати з ресурсами сайту РЄ в інтернеті;

- складати документи інформаційного та інформаційно-аналітичного характеру з питань діяльності РЄ.
- брати участь у дискусіях з актуальної зовнішньополітичної проблематики

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин/3 кредити ECTS. Зокрема: *лекції – 28 год., семінарські заняття – 14 год., самостійна робота – 66 год.*

2. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

3. Засоби діагностики успішності навчання - усне опитування, тестування, модульні контрольні роботи.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ РАДИ ЄВРОПИ

Тема 1. Заснування, етапи розвитку та загальні принципи діяльності Ради Європи (9 год.)

Зародження й розвиток ідей і концепцій єдиної Європи. Перші проекти об'єднаної Європи. Розвиток ідеї європейської єдності у XX ст. Передумови і причини заснування Ради Європи. Гаазький конгрес і його роль у створенні Ради Європи. Лондонський договір від 5 травня 1949 р. Заснування Ради Європи.

Статут Ради Європи: зміст, особливості, зміни та доповнення. Статут Ради Європи про мету, цілі, основні напрями діяльності організації. Загальні принципи РЄ. Положення Статуту про членство та про процедури приєднання і припинення та призупинення членства в Раді Європи. Умови членства в РЄ та їх еволюція. Спеціальні статуси при РЄ.

Цілі Ради Європи, їх еволюція на межі XX - XXI ст. Етапи становлення Організації та процес формування міжнародно-правового інструментарію для реалізації статутних цілей РЄ.

Віденський (1993 р.), Страсбурзький (1997 р.) та Варшавський (2005 р.) саміти як політичні форуми глав держав і урядів країн-членів РЄ. Проблема інституціоналізації самітів РЄ.

Тема 2. Інституційна система Ради Європи (12 год.)

Загальна характеристика інституційної системи Ради Європи. Статутні органи Ради Європи. Комітет Міністрів, керівні комітети і комітети експертів. Склад, повноваження, внутрішня структура, способи прийняття рішень Комітету Міністрів. Головування держав-членів у Комітеті Міністрів РЄ. Головування України в Комітеті Міністрів РЄ. Парламентська асамблея РЄ як політичний форум європейських держав. Склад, порядок роботи, повноваження, внутрішня структура Парламентської Асамблеї Ради Європи. Діяльність української делегації в ПАРЕ. Секретаріат, офіси та центри РЄ. Генеральний Секретар Ради Європи. Еволюція статусу й повноважень Генерального секретаря. Конгрес місцевих та регіональних влад Ради Європи (КМРВРЄ), його склад, внутрішня

структура, діяльність. Хартія Конгресу місцевих і регіональних влад 2007 р. Інститут уповноваженого РЄ з прав людини. Європейська комісія проти расизму і нетерпимості. Спеціальні органи, засновані частковими угодами Ради Європи. Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія). Банк розвитку Ради Європи. Група «Помпиду». Група держав проти корупції (ГДПК). Європейський центр глобальної взаємозалежності та солідарності «Північ – Південь». Відносини України з Венеціанською комісією

Тема 3. Юридичний і політичний моніторинг Ради Європи (6 год.)

Контрольний механізм Ради Європи щодо нагляду за дотриманням державами-членами взятих на себе зобов'язань (політичний моніторинг). Особливості моніторингу Комітету Міністрів, Парламентської асамблеї, Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи. Юридичний моніторинг Ради Європи. Застосування моніторингу Ради Європи щодо держав-членів РЄ. Застосування моніторингу Ради Європи щодо України. Напрями трансформації процедури моніторингу РЄ. Шляхи підвищення ефективності моніторингової процедури РЄ.

Тема 4. Право Ради Європи (7 год.)

Система права Ради Європи. Процес формування міжнародно-правового інструментарію для реалізації статутних цілей РЄ. Класифікація та загальна характеристика європейських конвенцій та угод. Процес розробки й прийняття договорів в РЄ. Юридична сила та практична значущість актів «м'якого права» РЄ. Право Ради Європи як інструмент побудови загальноєвропейського правового простору. Механізми контролю над виконанням державами договорів Ради Європи.

Змістовний модуль 2. Захист прав людини як провідний напрям діяльності РЄ.

Тема 5. Місце та роль Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод в європейській системі захисту прав людини (12 год.)

Історія розробки та прийняття Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод. Структура Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод та Протоколи до неї. Основні права, що гарантує Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод, їх класифікація. Право на життя та скасування смертної кари. Контрольний механізм Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод: особливості та ефективність. Стан дотримання прав людини в Україні. Виконання Україною зобов'язань перед РЄ у сфері захисту прав людини. Роль і місце Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод в європейській системі захисту прав людини.

Європейська комісія і Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ). Структура та організація діяльності ЄСПЛ. Юрисдикція та компетенції ЄСПЛ. Критерії прийнятності скарги та процес проходження справи в ЄСПЛ. Особливості розгляду міждержавних заяв в ЄСПЛ. Причини та напрями реформування ЄСПЛ. Протокол №14 до Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод як новий етап реформування ЄСПЛ. Практика ЄСПЛ щодо України.

Тема. 7. Забезпечення соціально-економічних прав людини в РЄ (7 год.)

Роль Ради Європи у соціальній сфері. Керівний комітет з питань соціальної політики та Керівний комітет з питань праці та зайнятості. Стратегія соціального єднання Ради Європи. Європейська соціальна хартія 1961 р. Європейська соціальна хартія оновлена. Особливості приєднання держав-членів до Європейської соціальної хартії. Контрольний механізм ЄСХ. Інтеграція людей з обмеженими можливостями. Діяльність Ради Європи у сфері медицини та охорони здоров'я. Питання біоетики в діяльності РЄ. Фармакопея. Європейський директорат з якості лікувальних засобів і охорони здоров'я.

Гендерна рівність. Боротьба з насиллям щодо жінок і насиллям в родині. Захист прав мігрантів в діяльності РЄ.

Тема 8. Інструменти та механізми міжнародного несудового захисту індивідуальних та колективних прав людини в Раді Європи (19 год.)

Комісар з прав людини, причини запровадження цієї посади в РЄ. Європейська комісія проти расизму й нетерпимості.

Питання захисту національних меншин у світі та Європі. Визначення поняття меншин. Захист прав національних меншин в РЄ. Програми та заходи РЄ щодо ромів та кочових народів у Європі. Рамкова конвенція про захист національних меншин. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин. Особливості імплементації Європейської хартії регіональних мов або мов меншин в різних країнах. Проблеми імплементації Європейської хартії регіональних мов або мов меншин в Україні.

Європейська конвенція про запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Реалізація Європейської конвенції про запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню в Україні. Принципи діяльності Комітету по запобіганню тортурам РЄ

Боротьба з торгівлею людьми. ГРЕТА. Питання захисту прав дитини в діяльності Ради Європи.

Змістовий модуль 3. Напрями діяльності Ради Європи

Тема 9. Діяльність Ради Європи у сфері сприяння розвитку демократії (15 год.).

Всесвітній форум на підтримку демократії. РЄ як учасник Пакту стабільності для Південно-Східної Європи

Місцева демократія і транскордонне співробітництво.

Питання охорони навколишнього середовища та регіонального планування в діяльності Ради Європи. Центр «Натуропа». Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція (1979 р.)). Європейській конвенція про охорону ландшафтів. Ландшафтний приз Ради Європи.

Питання боротьби з тероризмом у діяльності РЄ.

Діяльність Ради Європи у сфері культури та культурної спадщини. Культурне розмаїття і міжкультурний діалог.

Європейський центр глобальної взаємозалежності та солідарності «Північ – Південь».

Діяльність Ради Європи у сфері культури та культурної спадщини. Рада культурного співробітництва. Фонд «Євроімідж». Започаткування проекту „Міжкультурний діалог і запобігання конфліктам” 2002 р. Діяльність Ради Європи у сфері освіти. Керівний комітет з питань освіти, Керівний комітет з питань вищої освіти та досліджень. Питання викладання історії в школі в діяльності РЄ. Болонський процес і РЄ. Мовна політика РЄ. Європейський центр сучасних мов в Граці (Австрія).

Діяльність Ради Європи у спортивній сфері. Розширена часткова угода по спорту.

Молодіжна політика Ради Європи.

Стандарти РЄ у сфері ЗМІ. Практика ЄСПЛ з питань захисту свободи слова і права на інформацію. Інструменти та механізми РЄ у сфері ЗМІ та забезпечення свободи слова. Європейська аудіовізуальна обсерваторія. ЗМІ та демократія. Політика РЄ щодо нових засобів комунікації

Тема 6. Україна і Рада Європи – 9 год.

Передумови, причини і особливості вступу України до Ради Європи. Правові та політичні зобов'язання України та їх виконання. Основні напрями та особливості співпраці України з Радою Європи. Приєднання України до основоположних конвенцій Ради Європи. Використання експертного потенціалу РЄ як важливий аспект співробітництва України з Радою Європи.

Проблема захисту прав національних меншин у відносинах Україна – РЄ. Питання демократизації, захисту прав людини, боротьби з корупцією у відносинах Україна – РЄ. Спільні програми співробітництва між Європейською

комісією й Радою Європи щодо зміцнення демократичної стабільності в Україні. Плани дій для співробітництва Ради Європи з Україною.

Тема 7. Співробітництво Ради Європи з міжнародними організаціями – 8 год.

Співпраця Ради Європи з Європейським Союзом (ЄС). Інституціоналізація і форми співпраці РЄ і ЄС. Проблема комплементарності в діяльності РЄ і ЄС. Рада Європи та Організація безпеки і співробітництва у Європі (ОБСЄ). Проблема розмежування повноважень та комплементарність в діяльності Ради Європи та ОБСЄ. Історія становлення й розвитку партнерських відносин між Радою Європи й Організацією Об'єднаних Націй.

Рада Європи та міжнародні неурядові організації. Принципи співробітництва Ради Європи і МНУО. Консультативний статус МНУО в РЄ, статус учасника, формат партнерства між РЄ і НУО. Комітет у зв'язках неурядових організацій з Радою Європи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Збірка договорів Ради Європи. – К., 2000.
2. Міжнародні організації. К., 2005.
3. Рада Європи: 800 мільйонів європейців. – К., 2008.
4. Шинкаренко Т., Заблоцька Л., Федорова А. Політико-правові аспекти діяльності Ради Європи. К., 2007
5. Гомьен Д., Харрис Д., Зваак Л. Европейская конвенция о правах человека и Европейская социальная хартия. Право и практика. - Москва: Московский независимый институт международного права. - 1998.
6. Закон України про приєднання України до Статуту Ради Європи»: Прийнятий 31 жовтня 1995 р. / Відомості Верховної Ради України. — 1995. — 38. — Ст. 287.
7. Закон України Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Першого протоколу та протоколів 3 2, 4, 7 та 11 до Конвенції»: Прийнятий 17 липня 1997 р. № 475 / Відомості Верховної Ради України — 1997. — 40.
8. Мармазов В.Є., Піляєв І. С. Рада Європи: політико-правовий механізм інтеграції. – К., 2000.

Додаткова:

9. В.Копійка. Т.Шинкаренко. Європейський Союз: історія і засади функціонування. К., 2009.
10. Піляєв І.С. Рада Європи в сучасному євроінтеграційному процесі.- Київ:Юридична книга.- 2003.- 436с.
11. Права людини в документах Ради Європи. – Амстердам; Київ, 1997.
12. Практика Європейського Суду з прав людини. Рішення. Коментарі. Київ: Українська правнича фундація,1999. - №1, 390с.
13. Рада Європи: діяльність та здобутки. – К., 2000.
14. Чиж І.С. Україна у Раді Європи. – К., 2001.
15. Шинкаренко Т.І. Мовна політика Ради Європи і Європейського Союзу. - Стратегії та методи навчання мови для спеціальних цілей. Науково-методичні матеріали 9-ї науково-практичної конференції. м.Київ, 2009. - К.: ІМВ, 2009
16. Шинкаренко Т.І. Роль Ради Європи і Європейського Союзу в активізації міжкультурного діалогу. Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб.наук. пр. Вип. 75 (Частина II). –К.: ІМВ,2008.
17. Дослідження практики Європейського суду з прав людини для визначення Національних стандартів компенсацій порушення державою прав людини. – К.: Атіка, 2011 р. – 184 с.
18. Бенуа-Ромер Ф., Клебес Г. Право Ради Європи. Прямуючи до загальноєвропейського простору. – К.: К.І.С., 2007. – 232 с.

19. Піляєв І.С. Рада Європи в контексті формування загальноєвропейського інтеграційного простору. / Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2009, випуск 85.
20. Шинкаренко Т.І. Європейська хартія регіональних або міноритарних мов як інструмент збереження культурної спадщини та розмаїття в Європі. / Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2009, випуск 85.
21. Лунь Ю., Гула В. Проблеми інформаційної безпеки особистості в діяльності РЄ. / Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2009, випуск 85.
22. Кост П. Роль РЄ у забезпеченні політичної стабільності в Україні в контексті європейської інтеграції України. / Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2009, випуск 85.
23. Малик І.Р. Україна-РЄ: деякі аспекти співпраці в інформаційній сфері. / Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2009, випуск 85.
24. Федорова А.Л. Сучасний розвиток права на життя у світлі Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод. / Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2009, випуск 85.
25. Кучмії О.П. Політика міжкультурного співробітництва РЄ. / Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2009, випуск 85.
26. Гуменюк А.Г. Співробітництво РЄ з іншими регіональними організаціями у сфері захисту прав людини. / Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2009, випуск 85.
27. Зубко Д.В. Взаємодія РЄ та ЄС як приклад співпраці м міжнародних організацій та об'єднань держав у Європі. / Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2009, випуск 85.
28. Банк розвитку РЄ як фінансовий інструмент реалізації соціально орієнтованих інвестиційних проектів. / Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2009, випуск 85.
29. Шинкаренко Т.І. Діяльність Ради Європи у сфері культури. - Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 96, Частина II. 2011
30. Шинкаренко Т.І. Участь України в діяльності РЄ в контексті стагнації процесу демократичного транзиту. / Реструктуризація глобального простору: історичні імперативи та виклики. – К., 2013.